

Бүгү чурттарның пролетарийлери, каттыжыңар!

ШЫН

СЭКП Тыва обкомунун, Тыва АССР-нің Дээди
Совединиң болгаш Министрлер Чөвүлелиниң органы

№ 71 (11569) | 1981 чылдың март 25, среда | 1925 чылда үлдээлгестиге | Өртөз 2 көз.

Часкы ажилдарга белеткел — хуннун айтыры

ЭКИ ШЫНАР-БИЛЕ

1981 чылдың хову ажилдарына көдээ ажил-агый ушкышкыны өй-палада, шынарлыг септээр талазы-биле көдээ ажил-агый ажилдакчыларынн аразында социалисттик чарышка республиканын совхозтарында «Кызыл тараачын» совхоз тилекчи болуп, Тыва АССР-ниң Министрлер Чөвүлелиниң, профбөлүмдүгү болгаш ВЛКСМ обкомунун шыктарып Кызыл тугу-биле шыкталган.

Ол төлөптин шаңналы алган соонда, совхозта партком секретарының оралакчысы К. И. Макарова бистин корреспондентиниң-биле беседа кылган. Оон чу-гаалааны болза:

— Бедик шаңналы бистин механизаторларымыс, ажил-агыйларымиз улуг өөрүшкү-биле хүлээп алган. СЭКП-ниң XXVI съездинде алдаржыткан социалисттик чарышка бистин механизаторларымыс бедик көдүрүшкү-биле ажилдаш, сөзүн элзештер. Съездин айтканын хуннунг чедир совхозта бар бүтү аңа-зынарын, сейкаларын бүтүн септээр, тракторлар септээр 78 хуу, тараз ажаар комбайнларын 68 хуу чедирге тургустурар. Ам бо хуннерде ажил-агый 45 трактор септээр планын (бүтүн дооскан, карточкалар олуртуп техника-дан өскө көдээ ажил-агый техникаларын септээлгиз механизаторлар эки шынарлыг дооскан. Амгы үеде чүгле 3 комбайнны септээр артыкан.

Септээлгиз бүтү техника-ны директорун дужаалын ёзулар тургускан тускай комиссия хүлээп ал, ону күрүнө стандартына дүүштүр шык-тын кагадалады тургускан.

353 рубль түнүгү шаңналарын тывыстыыс.

Шыктар Кызыл тугу алганымыс совхозта бүтү механизаторларыны, тараачыларын, специалисттериниң болгаш удурутчуларынн хара-мысалганын улам бедилди турар. 1981 чылдың чакы хову ажилдарын чогуур хууса-да, агротехникти бедик де-нелге чорударынын талазы-биле сорулгаларын чоокта чаз будурдуге хураалы тодарат-тымыс. Чуртун мурактык об-ластарынн үлгери-биле тех-ника септээлгиз күсүк-кышкы үелерде эки шынарлыг чору-дарын моон-даа, сонгаар не-тередериниң чутулазын ол ху-раалга оңаалап демдээлээ.

Бо ажилдар-биле чегерелеш-тер чегин чөл ажилдарыны хамыктын мурунда кичээл-гейин күштелдирер сорулга-лар турар. Эрткен чылын тараз культулары бир гектардан-ла 13,7 центнерин алып планниг тургаш 14,9 центнерин алдымыс тараз культуларынын бир цент-нериниң бот-үзүннүн планы 8 рубль 39 көпөк тураа ону 6 рубль 78 көпөк чедирген биле. Совхоз үнүш ажилынын про-дукцияны сайгарганындаа эрткен чылын 228 муң рубль-дин орулганын кирип алган.

Кызылдың сайгарыла баазанын коллектив бо хуннерде ону беш чылдың баштайгызын чакы хову ажилдарына эргежон чутула үрени-нер арылап, белеткээрленин талазы-биле күе-нишкенин ажилдап турар. Республиканын ажил-агыйларына өй-не эки шынарлыг, бедик класстын үренинерин бээр дээр чарын ийле калбарган.

Республиканын совхозтары сайгарыла баа-зында бо хуннерге чедир кол культура кызыл-тастан аңгыда сууалың 3 муң, чинге-тараалың—2 муң тонна үренинерин хүлээп алганар. Оон аң-гыда техниктиг культуларынын болгаш чочак-та-раалың, кукурузанын үренинерин база арылап доозуп турар.

ЧУРУКТА: (солагай талазында оң талазынче) сайгарыла баазанын мурактык ажилчылары А. К. Ципулина биле Т. К. Тумат олар.

В. КАРА-САЛДЫҢ ФОТОЗУ.

АПРЕЛЬ 18. ЛЕНИНЧИ КОМУНИСТИГ СУББОТНИК ХУНУ

УЛУУН КИИРЕР

«Кызыл суббота» хуну — апрель 18-ге чедир бир ай чедир үе артыкан. Бо хуннерде аяда куженишкенин белеткелдер бүтү черлерде кал-барып турар. Кызыл районун «Тилекте» совхозта суб-ботник эрттеринге бүтү бе-леткел ажилдарын 13 ажи-сосоставтыг штаб башкарып турар. Кызыл ажилдарына бе-леткелди үш аңгы чар-гам, ол бүтүн боттандырып агай берген.

Субботникке совхозтан 1260 кижи ажилдаар. Олар мал база хову ажилдарына, туудуга болгаш тууду мате-риалдары белеткээрине база суур чаагайжылдыгына ажилдаар.

Штаб кайы коллективни база организацианын, кымна-рын кааа ажилдарынын планын кылган, ажилдыг хем-чөөлн тодараткан, оларга ыяшты, 20 кубометр манзаны.

10 кубометр штакетинги баш хуур белеткел болгаш өскө-даа хой чүдүлгелери кылдыр.

Ол хун совхоз төвүнүн хой чурттагычлары болгаш шкозалыңда суруну чаагайжыл-дып, поганычдыгына: херик-кажааларын септөө, чутайлар, девишээрлерин арылап, аш-таарына киржирлер. Ыштар олуртуп онгаргалар, оларын сугтарар буга-сумунарын бе-леткээр.

Нитиан-биле алырга со-хозта тургустунган штаб ле-нинчи субботникке белеткел-дерин күштелдирип агайла-дып, ажил-агыйын бүтү ажил-ишчилери күшажыл байыр-лагына чангыс эп-сеткилдиг кирип, улуг үдө-херекти будуренине белеткенип турар. Ол хун олар чус-чус рубльди ажилын кылдып будурер бол-гаш он бирги беш чылдын фондузунга боттарының үлүн кирип, 780 рубльди өлө шилчилерлер.

Бистин көр.

ЭРТКЕН ЧЫЛДЫНДАН ХӨЙНУ

В. И. Ленинни төрттүн-гө хунуна бээр 111 чыл оюнга алдар болдурган ко-мунисттик субботник эрттерин-биле Москвадагы кыгы-рык дегеншиай. Кызылдың үлгүлү бараанар сазынын коллективни «Кызыл суббота» хунуна кылдыр ажилдары тодараткан.

Хой кижилг бо коллектив-тиг ажилдакчылары ол хун күш-ажылдыг будуржуктуу

рымал үнүштер олуртуп, чаа-гайжылдыга ажилдарын хүлээлгенир.

Кызылдың үлгүлү бараан-нар сазынын коллектив эрткен чылын болуп эрткен «Кызыл суббота» ону беш чыл-дың фондузунче 900 рубльди шилчилген турган. А бо чылын оон-даа бедик будуржуктуг ажилдаш, он бирги беш чыл-дың фондузунче мун рубльди шилчилген олар шилчил-ленир.

В. КУУЛАР.

КАМНАП АЛГАН ОДААР ЧУУЛУ-БИЛЕ

Найзаалыңдын чыгыг эне-ри-нин районунуң коллек-тивни социалисттик чарыш-ты калбартап бо чылдың ийи айларының планын оңаала-ларын кол көргүзүлөр тала-зы-биле партиягиз съездинин ажилчыларынын будуруңда күсүктен. Чаа беш чылды чедиргенин агайлап, буду-руңгенин ажилчылары бол-гаш инженер-техниктиг ажил-дакчылары апрель 18-те ленин-чи субботникти эрттерер ду-гайылда Москваның мурактык будурулгелеринн эгелешки-нин изин-биле дегин турар.

Мурактык коллективни ажил-ишчилери «Кызыл суббо-

БИР ДЕМНИГ АЖЫЛДААР

Тыва АССР-ниң Мелюрация болгаш суг ажил-агый минис-терствозунга ажил-ишчилери апрель 18-те ленинчи комму-нисттик субботникке бир эп-сеткилдиг үнүш, ол дүңде бедик будуруңдуг ажилдаар шилчилгелери. Министер-ствода партия организациа-ны тус-тус коллективтер күш-ажыл байырларынын хунуна чеже хире хемчөөлди ажилды кылдыр тодараткан, таныш-тырган.

«Тыва суг тууду» трезинде ол хун 1100 ажи. Министер-ствонун аппаратында 320 ки-жи «Кызыл субботникке» ажи-даар. Трестин ажилчылары Кызыл районда «Х Улуг ху-рал» совхозтун Бай-Колза сугтарыла системизинга «Фре-гат» деп Тывага бир дугаар ажилдап, ажилдаар улуг күштүг машинаны элтеп, са-лыл тургузганын ажилдаар. Ол нарын ажилды Новосе-бирскиниң специалисттери тур-гузур. Трестин туудугулар Бай-Колдун сугтарыла сис-темынн чангына нити чурталга бажыныг тууду-га киржир.

Министерство аппаратын ажилдакчылары Кызыл хоо-

КАТТЫШКАН ЭКИПАЖ ОРБИТА КОМПЛЕКЗИНИНГ БОРТУНДА

СЭТА-ның дыңнады

1981 чылдың март 23-те Москваның биле 19 шак 28 минута турда корабльдин командири Совет Эвилелиниң Мадыры, ССРЭ-ниң ужудукчу-космонавты Владимир Джанибеков болгаш космонавт-шм-чиклечи, Моол Арат Республиканың хама-тызы Жугазазмидийн Гуррача составтыг экипаж башкарган космостун «Союз-39» кораблин орбитаның «Салют-6» — «Союз Т-4» комплекзиниң-биле туудуштурган.

Туудуштурар бедириниң агаар эрттире-бин хынап көргенинн соонда космонавты-лар Джанибеков биле Гуррача станция-ның иштинге кире берген. Чер чогуунуң орбитазында «Салют-6» — «Союз Т-4» — «Союз-39» дээр эртем-шм-чиклел комплек-зи туудуштунган. Космос комплекзининг бортунга каттышкан чаа экипаж — эштер Новалянов, Савиных, Джанибеков болгаш Гуррача ажилдап берген.

Совет Эвилелиниң болгаш Моол Арат Республиканың эртемденнериниң кады ажилдап кылганы эртем шм-чиклелдериниң программасы чеди хуннерге көрдүнгөн. Чериниң курлавырларын шм-чиклелдериниң болгаш далаалдыр турар бойдушту өөренип көөрүнүн эрге-ажыктарына таарыштыр техникоттуг медицина биологтут, техниктиг шенделерин чорударын, Чериниң кырын чурукка тырттыраын планнаан. Моол мурундагы ужудушкуннарга каттышкан экипажтарын «Салют-6» станцияга эге-лээн шм-чиклелдерин болгаш шенделерин база уламчылаар.

Телеметриктиг хемчээшкенинниң сан-мадзелерин ёзулар алырга, орбитаның «Салют-6» — «Союз Т-4» — «Союз-39» комплекзининг борт системалары болур-чо-гууру-биле ажилдап чоруур.

Космонавтылар Новалянов, Савиных, Джанибеков, Гуррача оларынн кадыкшыл байдалы эки, кады чорудар шм-чиклелдерин болгаш шенделерин олар күүсөдип ит-ринген.

Совет Эвилелиниң Коммунистг партиязының Төп Комитетиниң Чиңгине секретары, ССРЭ-ниң Дээди Совединиң Президиумунуң Даргазы эш Л. И. БРЕЖНЕВКЕ

Моолдун Араттың Революстуг намының Төп Комитетиниң Бирги секретары, МАР-ның Улустун Улуг Хуралының Президиумунуң Даргазы эш Юмжагийн ЦЕДЕНБАЛГА

Орбитаның «Салют-6» — «Союз Т-4» — «Союз-39» эртем-шм-чиклел комплекзининг борт системалары болур-чо-гууру-биле ажилдап чоруур.

Экипаж келгүннеринин кадыкшыл байдалы эки.

Ужудушкун программаны күсүсдиргени бүтү күжүсүстү.

биливисти болгаш дуржулга-высты бараалгадыр бис.

Акы-дүңма

«Салют-6» — «Союз Т-4» — «Союз-39» орбита комплекзиниң экипажы В. НОВАЛЕНОВ, В. САВИНЫХ, В. ДЖАНИБЕКОВ, Ж. ГУРРАЧА.

Орбитаның «Салют-6» — «Союз Т-4» — «Союз-39» эртем-шм-чиклел комплекзиниң каттышкан экипажы космонавтылар Ковалёнокка, Савиныхка, Джанибековка болгаш Гуррачага БАЙЫРЛЫГ ТЕЛЕГРАММА

Эргим эштер! Орбитаның эртем-шм-чиклел комплекзининг совет-моол эки-пажыга ажилдыг чедиргенинн эгелешин-биле мурактык хан-нымыдан байыр чедирип тур бис.

Социалисттик дем каттыжылганын чурттарыны үр хуу-саалыг «Интеркосмос» программаны ёзулар чорудуп турар космос экспедицияларынын астафатын Силер уламчылаан силер. Социалисттик интернационализмниң улуг күжүн, тай-былнын эрге-ажыгын, бүтү кижиги төрелгестенин чаагай чо-руунга космосту шм-чиклелдеринге будуредиг акы-дүңма улус-тарыны улуг чедиргенинн силерни кады ужудушкуну-нар база катан херчилеп турар.

Совет-моол экспедиция космосе Юрий Гагаринниң алдар-жаан ужудушкунуну 20 чыл болуп хунунуң чоокшалап кел-ген үеинде чоруткан. Ол дугайын сактып тура, совет кижилерин күш-ажыл болгаш маадырлыг чоруу-биле изээн оруу-ам космосе дегем магистрал апарган деп сеткил ханым-кып-биле демдээлел болур.

Совет Эвилелиниң болгаш Моолдун улустары СЭКП-ниң XXVI съездининг төгөдүг шм-чиклелдерин, МАР-ның XVIII съездинге, Моолга улусчу революционниң тилелгези-нин 60 чылдыг белеткелдерге сорул кирген бедик политиктиг болгаш күш-ажылдыг көдүрүшкүктүг ажилдап турар. Эргим өңүктөр, силерниң космосе ужудушкунунары бистил чурттарымыз миллион-миллион кижилер совет-моол найы-рамдыг хөгжүдэлерин болгаш бажыгышкынынын төгүзүг-ге мөңгөде артар чалынмачак болушкун бооп кырер деп үнөсеп турар.

Хундугул болгаш харымсалгалыг далаалы адаларымыс бедик күсүсдир, космостун тайбын орбитазыга үр-түнсүлдеп ажил-даар боор сакер деп чүгөре будуреп тур бис, эштер.

Эргим эштер, ужудушкун программаны чедиргенинн күсүсдиргени болгаш төрөөн чериярче меңки-чаагай эоп көзиргенин сеткилди ханымдан күсүсдир.

Совет Эвилелиниң Коммунистг партиязының Төп Комитетиниң Чиңгине секретары, ССРЭ-ниң Дээди Совединиң Президиумунуң Даргазы эш Л. И. БРЕЖНЕВКЕ

Моолдун Араттың Революстуг намының Төп Комитетиниң Бирги секретары, МАР-ның Улустун Улуг Хуралының Президиумунуң Даргазы эш Юмжагийн ЦЕДЕНБАЛГА

Эргим Леонид Ильич Бре-нев болгаш Юмжагийн Це-денбал! Байыр чедиргенинниң болгаш чаагай күсүсшкенинн чыгыг сестери дээр сеткилди ханымдан өөрүп чедирди-вис. Орбитаның «Салют-6» —

рын бистия акы-дүңма чурт-тарымыстын партия болгаш күрүнө дауртулганын. Си-ланам дегерезин!

«Салют-6» — «Союз Т-4» — «Союз-39» орбита комплекзиниң экипажы В. НОВАЛЕНОВ, В. САВИНЫХ, В. ДЖАНИБЕКОВ, Ж. ГУРРАЧА.

ДЕЛИ. Амгы 1980—81 сан-хо чылдыг Илгала 400 километр ажиг демп-сруктарынн электриникте деп, демп-срук транспортуни министр К. Панде парламентте дик-наткан. Амга чедир электри-жетиңгенин каа оруктар мыза 5 муң километр ашкан.

ти сонгулаалар бо чылдың май 9-та сөөлүг 20 чылда бир-ле дугаарында болур. Нащо-нал сонгулаа комиссия ол дугайын чарлаан. 21 хар чеге-кен непал хамаатылар 75 сонгулаа округтарында 112 депутатты сонгуур. Национал панчатын 28 кежигунун Би-рендра хаан томуйлаар.

ДАККА. Бангладештиң ча-аа көдээ райондары электри-жидеринг программаны бот-тандырып кирипкен. 68 муң сугтарынн электрижидери көр-дүлгөн. Чаттагонг хоораала Совет Эвилелиниң электротех-ник тууттугунг электротех-ник заводу ол сорулганын шм-чиклелдеринге улуг рольдуг бо-лур. Чүгле бо сая-хө чылдыг беэли ол будуруңда таа-зерлерге ажилдарына таа-зыртыг 2,5 муң улуг күш-түг трансформаторларын кы-лып улурду.

РАНГУН. Чуртук экономи-казынын кол үнелгени — бу-дээ ажил-агыйн хөгжүдери-не Бирманниң чааа эки улуг черелгил кичээлгенин салып турар. Сайыралы ажилдап ажилдаар шал сөөлүг чөргөн чылда чуртка барык ийи ка-тап улгалдып, 13 миллион гек-тар чеккен. Алы-чегиниң кол культуразы — ристи будурер 7,3 миллион тоннадан 13,4 миллион тонна чедир өскөн, көдээ ажил-агыйын өскө-даа куль-тураларынн дүжүктүрү база дыкка беэли.

КОЛОМБО. Шри Ланканың чуртуктын чогу 14 миллион 659 муң 295 кижи болган. Ол сан-мелзелерин чуртуктагы чо-нуу чусе-бүртүкчел берген.

Он чыл дургузунда чуртук чуртуктагы чогу 17,1 хуу не-мей өскөн.

Улуг хоорааларын чурт-такчыларынын саны алуур туу-рун илзээн. Чижээ, Коломбо-да 1971 чылда турганынан 13,5 хуу хөй — 1 миллион 700 муң кижи чурттал турар.

КАТМАНДУ. Непалдын на-ционал панчатында бүтү-жи-

ДЖАКАРТА. Индонезияның сазында болгаш оң экономи-казын өскө-даа адилдеринге кылган националдыг кижилер-нин күчүгүргө чоруу чер-чегин эрге-чагыргаларынн эвээш өөс берге айткылар. Улуг Джавартынн губернатору ге-нерал-лейтенант Чокропрано-ло мунг министриниң чутуа-лаан. Экономикада коммун-даар бедилтери эжелеп алгаш база илодон чон дугайыда салгып салбай, кылалар мы-зын обшаналыг камгалал арт-тырып кылдып турар, ол чорук деп эргелг үнелгени «накынын каттыштыр» дээр чазактын чорудуп турар по-литиказыга удурамышак-тыр деп, ол чуталаан.

КАНБЕРРА. Австралиа эр болгаш херезжон улустун күн-дөжү төлөвринде мыза 48 хуу болу берген. Профессор-лдериниң австрали чөвүлелинн таварыштырып турар. Улуг Джавартынн губернатору ге-нерал-лейтенант Чокропрано-ло мунг министриниң чутуа-лаан. Экономикада коммун-даар бедилтери эжелеп алгаш база илодон чон дугайыда салгып салбай, кылалар мы-зын обшаналыг камгалал арт-тырып кылдып турар, ол чорук деп эргелг үнелгени «накынын каттыштыр» дээр чазактын чорудуп турар по-литиказыга удурамышак-тыр деп, ол чуталаан.

НАЦИОНАЛЬНО-КРАСВЕДЧЕСКО-ОТДЕЛ

КАДАРАРДА ХОЮМ ЧАРАШ

Совет улустун амыралында база бир, беш чыл доору-ган, бистин чуртун коммунисттик индустриалдык тургуу-рунга база бир улут базам кылдырган. Партиядын аграр политикамын ачылында ко-доо ажал-агыйнын экономика-ны улам быдыккан.

Онун беш чылда хой бо-лаш өшкүнүн саны өздөн өс-көн, дук база-палла көрү-нүшүн хой саттыган. Рес-сия Федерациясы 994 мүн то-ннан орунга 1032,7 мүн то-нна дук саткан. Казах, Кы-рым, Узбек, Азербайжан бо-лаш өсө-дөө республикалар-да дук бүдүрүп көрдү.

Дук бүдүрүп, нугуздай-мда, хойун баш санын өстү-рүшкөн болгон дээрин айтыр чутула. Чогуу дук кыргырым азын үр үнүн дугузда хойлан-на 3-3,5 пиллаграмм болуп артышкан. Иччаллажак чамлык мурна-кчы ажал-агыйлар, илангил ССР-ин Көдө ажал-агый министрствозунун 300 мүн хойлау уксаа заводтары, чыл санында бир хойла ошаптыр 6-7 пиллаграмм дукту ал кел-ген. Илангил ажал-агыйларын дуржулгазын пертерди хе-рет.

СЭКП-ин XXVI съездин-ин 1981-1985 чылдарда

ЧАА СОРУЛГАЛАР

болгаш 1990 чылга чедир эко-номиктиг болгаш социал хөг-жүдөнүн кол угаланыш-кынарында кайгамчык улут сорулгалар салдыган. Он бир-ги беш чылда эрт бүдүрүп чылда 17-17,5 миллион то-на, сүтү 97-99 миллион то-на, чузуганы — 72 мил-лион, дукту — 470-480 мүн то-на чедирери көрдүгөн. Хойжуларын мурнунга эрт, дук, чөөк, беш бүдүрүп кө-рдүдир, хой бакын өстүрүп сорулга салдыган. Хой про-дукциясынын ден деизин бү-дүрүп турар Россия Федера-циясы чылдын-на дук бүдүр-үп 235-240 мүн тона, Ка-захстан 110-115, Киргиз-стан 33-35 мүн тона чедир-ерип көргөн.

Он бирги беш чылда хой ажи-лын улам илай концентрат-тары, специализация, ин-дустриалдык үндөиче ишчи-лери, дук болгаш эрт бүдүр-үп мурнакчы технология-нын шигеизин алары көрдү-гөн. Амгы үлө чуртун ажал-агыйлардына 1,5 миллион хой турар 270 ажил комплекстер, хары угда 6,5 миллион хой

азыраар механизастаттыган 1300 семиртилге шедери ажиллап турар. Бо бүгү ылан-гыя Ставрополь болгаш Алтай, крайларда, Талды-Курган бо-лаш Алма-Ата областтарга үс-герилг тургустунган. Чижээ-дөөрге, Ставрополь крайда «Лениндин чагы» комплекс эртен чылын төрүүр 6 мүн хойуну чүзүгө ошаптыр 123 хураганын алган болгаш хой-дан-на 6,8 килограмм дукту кыргаша. Ростов областа «На-йрала» совхоз механизастат-тыган шөлө бирээинде 36 килограмм деизинде 65,3 мүн хойну семиртилгеге тургускан. Он 402 тона немелде деизин алган. Күрүнөгө саткан. 41,2 мүн хойуну бирээинде ортумак деизинде 49,3 ки-лограмм болгон, он 483 мүн рубль орулга алдыган.

СЭКП-ин XXVI съездин-ин сорулгаларына үндөй-лөп, ССР-ин Көдө ажал-агый министрствозу бо он чылда хойуну тос уксаанын өстүрүп талазы-биле ажаллы доозарын планнаан. Иччалла-да селекционерлерин кол со-рулгазы бар уксааларын ажи-

жидери болуп артар. Хойнун мурнуу-урал, дагастап, бат, узун дуктуг орус, чартык на-рын дуктуг грузин уксаала-рын экижидер ажила ам-даа сула.

Уксаа ажилы амгы үдө 129 уксаа заводтарын, 136 уксаа совхозтарын, совхозтар-да болгаш колхозтарда хой-хей уксаа фермаларын каттышты-рып турар. Ол ажал-агыйлар кандыг-даа уксаанын кошкар-лары-биле чуртту ханжырым болур. Иччалла-даа оларын камчылар шынары чамыс кошкарларын сатып турар. Он уламандан дуктуу-лаа, эрт-тин-лаа шынары чамыс болуп артышкан. А чамлык хойларын деизинде чер алас. Чижээдөөрге, эртен чылын саткан хойларын 38 хуузу-нун куужу ортумактан куужу, харын-лаа артан болгон. Мын-дыг четтерини элди алмыр-ын аргалы болгаш куралы-лар бар.

«Колхозтарга болгаш сов-хозтарга мал чени бүдүрүп специализациянын алыр хевирлиг кылыр» деп Кол уг-

ланышкынарда айтыкан. Иланг болгонда мал ченин бү-дүрүп организастарын үн-дөй-биле чаартып айтырып тургустунган. Ам мал ченин белеткээрин мурнакчы тех-нологиянын шигеиздери, мал чени культуларын дукту-курүп белдери. Белеткети-ген мал ченин шынарын экижидери чутула.

СЭКП-ин XXVI съездин-ин төгүлүг сорулгаларын амыралда боттандырыла чери, техниканы, калдарын чеп ажылгаар, кижиле бүрү-дүн бедик мергежилге, камалгага өөдирдир херек. Мурнакчы дур-жулгазын пертердери, эрте-мин чедикшиин шигеизип алары — хунуну кол айты-рын.

СЭКП-ин XXVI съездин-ин мал ажилын, он ады-ры-хей ажилын хөгжүдери-нин сорулгаларын амыралда боттандырып талазы-биле деизин ам агаалган. Онү күсүдери 1981 чылдын кыжын чө-дизининг эртердери-нен эрт хамаарып.

Т. ДЖАПАРИДЗЕ, ССР-ин Көдө ажал-агый министрствозунун мал ажи-лынын кол эргелелин на-чальнигини оралакчызы.

Специалисттин индирин

ХӨЙ ЧАРЫГДАЛ НЕГЕВЕС МАЛ

Мурнакчы дуржулга

«Сүт-Хөл» совхозта Ооржак Намчылович Чамзырын он чени чыл малчынаан. Он он бир чылын өшкү малдан эрттирген. Үр үнүн дугузда Ооржак Намчылович өшкүнү азырап өстүрүп келген болгаш, ол талазы-биле улут арга-дуржулгазын апар-ган. Өшкү кадарын өгөдөн баштайгы чылы — 1970 чылда төрүүр чүс өшкүгө ошап-тыр 95 айнаын алган. Он чыл дугузда оон эи кууу көргүзүү ол болгон. Дараазын-да чылдарда көргүзүлгери бедип агаалган. Чыл санында-ла төрүүр чүс өшкүгө ошап-тыр 100-тен өвөөм анай ал көрбөс. Хар-ын-даа, чамлык чылдарда өн бедик тү-недери челип ал тургузаан. Чижээ, 1978 чылда 100 өшкүгө ошаптыр 135 айнаын жиди доруктурган. Он дараазында ий-чылда 110-дан куузаптаан.

Эвөөм карыгалыг, ажыктыг мал — өш-күнү азырап өстүрүп Ооржак Намчы-лович Чамзырын арга-дуржулгазы өскө малчынарга сатуу болуру чутаажок. Ол он чыл дугузда чылдын-на малын мен-ди өстүрүп келгенин чакыды чүдөл? Иланг айтырыга тодаргай харыны бө-рү-биле дуржулгазы Ооржак Чамзырын-нын канчаар ажиллап турарын манас алаан хандыр чутаалаар бодой-дир мен.

Иланг бедик көргүзүлгери челип ал-гыр белем өвөөм херек. Өшкү кадыр-берт чөлөр төвөр мал. Ичангаш өшкүгө хамкытын мурнунда чик алак, каншагай чорук херек. Ооржак Намчыловичтин на-зымы дөгүн, 45 хар өшкөжө, өшкү кады-рып, кадыр-берт тургу-халарыг дагал-га чоруп турда, адал-башканын чини аажок.

Он бедик көргүзүлгери чылдын-на челип ап турарынын үндөй — берди-ген мергежилге ынаанда, дааган ажал-херээ дөш харысалгалында кежээ-кы-зымаанда. Чылдын кайы үеин-де өшкүнү кааа кадарга чогуурун, чамгыс сөс-беле чутаалаарга, ка-даттын технологиянын Ооржак Намчы-лович кончук эки билер. А оон кадайы Зина айналарын азырап өстүрүптерин техно-логиянын эртенге чедир шигеизип алган, ол талазы-биле өзүлүг мастер. Бо ийи фактор өшкүнүн бедик көргүзүлгүн ча-жыды ажалдарыга дугуруу болуп турар.

Өшкүнүнү кыштаа совхоз төвүндөн 80 километр ырак Устүү-Ишкыне турар. Инаар баарынын орун-чирин берге. Онү бадиккары-биле дараазында чүдүлү чутаалаарга-ла чегчир. Ооржак Чамзырын-нын аалыны чөдөргө Ишкын хемин хой катан кежер, орук чок чөлөрүн, халыг кадыр ийлерин, көргүнчүг дөдүнчүктөрүн артер.

Ооржак Намчылович өшкүдөн айнаын алырынга баш бурунгаар белеткенин ага-лаар. Ол чөдө чөп, малдан төл алыры дээрге, оон баш санын өстүрүпте өң-не шигитиргеге дөдөр-дир. Малчынын ол белеткенин мындыг чүдүлүг кирип ту-рар: совхозка ынаапп олурбай, өң-бүл-енин кежигүннерин куужу-биле ситенин чегчир илангир кезип алыры, кургаг аде-ти бөлери, кажаа-хоразын септелгезин кылыр, олар чөлөрүн шигеизип көөрү, өдөржилге база оолдашкын кампаныла-рынга баш ууру мал белеткенин болгаш оларын өң-не бедик деизилге организа-тыг эртердери. Моон ап көргө, малчы-нын хузаалгезин чутга өшкү кадары

Болган таварылга

Аалдар аразында орук үн-дүрүп, хар өстүрүп чораша илер-трактор сөтүр дүш бөөп таварым бергеш, ийи малчын бистиг болгаш 280 хойнун тынын илчар алган болбас эки бе. Донган эрлер алта-рыныс багалла каапкан, тра-ктор кабиназыне кире бергеш, чылдыгы, онгарын келген бис. Тракторист көртүк харын өстүрүп турган, хойлар ту-рар ийик хар ханамы уда-ваанда-ла кылышкан. Хойлар-ын ол хар калжага болуп ал-ган бис. Баарынын донган хойларын трактор кабиназы-га салып турган, аалге да-жылган. Ичангаш чамгыс-да хой хораван.

Эрес-кежээ тракторист Моң-гуш Кызыл-оолга хойжулар бистер-даа, совхозтун дирек-циязы-даа өөрүп четтирини-кини илереткен. Бойдугун чайгаар болган халанында ууру ол ачыр-да-чыр сегирген алышкында илчар тилдеп үнөн бис. Ол кадыг-донжун демсөө биске ууруг кылындыр болган.

М. МААДЫР-ООЛ, хойку.

ЧАСТЫН ЭРГЕЗИ

Час бодунун эргезиче кир-геш: аалдарын кодым кары-нып, мээстер карандыла бер-геш. Хүн каранын ынаадыла чылым болгаш чырым аажок. Мындагы байдал кижини сөт-кө-сөткөжүн өртүрүп, хей-ажи-лын, кыдырун, Иччалла-даа хат-шурган, долат-соок ам-даа болур дээрин малчы-нар билер.

Нанчат Санчьевич Санчат алаан үш харыг. Ол кара ча-жыдан бир хойлан чарыл-бан. Оон дуржулгазын ээр-тимес. Амгы үдө пенсияла берсе-лаа, хой малчынаан. Ууус оон дугузда «ам-даа алак-бышка чик» дажыр.

Хат-камысканыг, өл-шкыт, чамыкта аажок чы-лып, бирде сооп турар болгаш, пас малга кыштан дора — деп, Тес-Хемде «О. Шынаа» совхозтун бо малчыныг оларга ужурамын бөрүмгө, кутулаам. Ам чылым кө-рүрөдөн, а дүс, хар майык алыр калымын болур. Оон алаштыр бораанаш турунтар болса, хураган эмнээр хой-лар-даа, оларын төлү-даа бергеден болур.

Хоочун малчын Нанчат Санчьевич өм бергелерге то-рубас оон кыштаанда хой-лаа, хураган-даа калжаларын чаарткан болгаш эи септэн, ситен, сула, комбикорм четир, чылыг суг үргүлү белем, хой-нын денгиле база эр. Нанчат Санчьевич иштинин малын хоралып көрбөс. Оон күш-ажалын чакан Күн-ажалын Кызыл Тук орден-биле, үш ме-

Он бирги беш чылды Ба-рыш-Хемчик районда «Бар-лык» совхозтун Бижигит-Хая салгыры багай өсө эгелен. Оон хойжулары СЭКП-ин XXVI съездинин шигитире-рин амыралда боттандырап дөш бо хунерде шуургу ажиллап турар.

Бижигит-Хаяда хойжу бри-гадын Салчак Чакин ууруту-тур. Амгы үдө 2865 хойну 2535-и төрөсөн. Оон алданган 2615 хураганын шигуу-меди, хойжулар аразында калбарган социалисттик чарыш-

тын мурнуку одуруун Кужугет Оспан-оол, Сарыглар — Сарыг-оол, Хомушку Болат-оол, чүс хойлан-на 104-109 хураган алган, эзелет турар. Төрүүр хой ам-даа бар.

БИСТИН КОРР.

Бо хунерде республиканың кайы-даа булунада улустун

ТЫНААЕВТЕР

Орготер чурттуг Тынае-терин чедикшиин Киргиз-ияда суражаан. Тынае-терин чутга ужу — Джумаке, Джактылык, Токто-гул ону беш чылда 13 мүн хураганын өстүргөн, 40 мүн килограмм дукту саткан. А Тынаевер шушту он бир халымкы болгаш угашкы.

Тынае Джумаке — Ор-готер дуржулга станица-зын улут кадарчымы. Жо-нин орденин болгаш Күн-ажалын ийи Кызыл Тук орденин адалгезин, Мадыр-не.

Оларын аказы (мөчөө) Мамбет — үкүтү хойжу, Ленин болгаш «Хундула-дын Демөө» ордендери, Ленин чылга медальны адалгезин, кыргыз чинге-барып дуктуг хой уксаанын үндүрүшкөн ки-жилерин бирээ, ССР-ин Күрүнө шапталынын лауреады.

Мамбет чылдын-на тө-рүүр чүс хойга ошаптыр 160-дан өвөөм өсө хура-ган доруктуруп, хойлан-на 5 килограммдан өвөөм өсө дук ап чорган. Ичангаш Орготер дуржулга станица-зында болгаш бүтү Киргиз-ияда Тынаевер Мамбет ат-ыл шапталы тургустан. Ол шапталы оон оолдары база чедип ап турар. Тынае Джумаке ону ийи катал чаалаан алган.

Чайын семирткен, кыжын эки чегирин тур-тар мен. Кууун тараа хоор-дуну база ачыктыг. Төрүүр хойларга сула немей бөрү чутула. Бо бүгүнү миччаар боттандырып, бедип өсөс.

Тынае Джумаке — Ор-готер дуржулга станица-зын улут кадарчымы. Жо-нин орденин болгаш Күн-ажалын ийи Кызыл Тук орденин адалгезин, Мадыр-не.

Оларын аказы (мөчөө) Мамбет — үкүтү хойжу, Ленин болгаш «Хундула-дын Демөө» ордендери, Ленин чылга медальны адалгезин, кыргыз чинге-барып дуктуг хой уксаанын үндүрүшкөн ки-жилерин бирээ, ССР-ин Күрүнө шапталынын лауреады.

Мамбет чылдын-на тө-рүүр чүс хойга ошаптыр 160-дан өвөөм өсө хура-ган доруктуруп, хойлан-на 5 килограммдан өвөөм өсө дук ап чорган. Ичангаш Орготер дуржулга станица-зында болгаш бүтү Киргиз-ияда Тынаевер Мамбет ат-ыл шапталы тургустан. Ол шапталы оон оолдары база чедип ап турар. Тынае Джумаке ону ийи катал чаалаан алган.

Чайын семирткен, кыжын эки чегирин тур-тар мен. Кууун тараа хоор-дуну база ачыктыг. Төрүүр хойларга сула немей бөрү чутула. Бо бүгүнү миччаар боттандырып, бедип өсөс.

Иччалла-даа ол мөөн ажи-лым-дыр, ол канчаар кы-лаан болур, түнөөлү база ындай болур — деп, Джума-ке чутаалап турар.

Эң-не харысалгалыг үе — боозалыг үе. Джума-ке — техник, тарылганын боду чорудар. Ол үе 15-20 хонук үргүзүлүр. Чаш төл алыр үе база берге, малдын өзүлүгө, оон про-дукциянын хой болуру оон хамаарып дээр бид-динир. Ичангаш кодады хойну 10-15 кезек кы-дыр үзүп алыры чутула. Кажаа уукуттар хаалаалар-ын, иштин кургаларын өдөкти, чиртигир болгаш хоолулау чегирин — бү-гү-дө херек чүдүлгери баш ууру белеткээр ужурулуг.

Джумаке 50-60 хура-ганын иелери-биле кады сакмачы бүрүзүгө ийи ай ажааттырып турар. Оон дедир хузаа аларда, деизилер: хураган аар болган туудун-на, ажил төлөкүр уугу. Хой шушту төрөөм соонда, ийи сакмачын ар-тар. Олар хураганын үстү-гүжө ажаар. Хураганын ажалдазы өн болуу бол-за-ла, оларын кезинде про-дукцияны хей болгаш шынары болур. Орготер-ин хойжуларын кол ча-жыды ында.

Джумаке эртен чы-лын чүс хойлан-на 172 хураганын, алды ки-лограмм ажил дукту алган. Бо чылын оон-даа хей про-дукциянын алмыр хузаа-ган.

«Өвөөдөстө» журнал-дан.

чугаазы, угаан-бодалы бол-гаш ажил-ижи СЭКП-ин XXVI съездинин айтыкан сорул-галы-биле холбашкан. Бирок кыштагаларда хойжулар чү-нү радиолаан дыннаарын, теле-визордан көөрүн, солундарын номчурун хунун-не четти-лып маан турар.

Би-Хемде «Саян» совхоз-тун мурнакчы хойжуу Са-чак Нара-оол иланг суг сөөрт машина нелирге, дораан-на утуй маанп келген:

— Солунур экиилдик бе, Коя? Оо, эки-дир. Арта-ла, бөгүнү «Шын» ышамын!

Коммунист малчын суг сөөрт машинаны хунун-не манаар. Чүгө дээрге чолочаы Николай Маады солунарын үргүлчү экиээр. Бо уаада оларнын ужурашканын бис-тин фотокорреспондентмис А. ЗАЙЦЕВ чурунка тиртты-рып алган.

ШУУРГАННЫГДА

1979 чылдын март эгезин-де бистин «Торгалды» совхоз-тун девискарыне бир тавар-ылга болгон чүсө. Онү сак-тып көрүмгө, ам безин эрт-кежик соолаш кынын бө-дөдир.

Он бөр ийи чыл ажа бер-ген-даа болза, бойдугун чай-гаар болур иланг халалары-га ууру малчынар кезээде серемчилдиг тургун дөш, ол дугушун чутаалаар болай-ды мен.

Март 8. Бүгү дөзегей-нин херөөжөөрүнүн уугу байырдалынын хуну. Байыр-лаа болуурун уугу хар чаар-кан чүсө. Совхоз төвү-биле малчынар кыштагаларын аразында артыгар оруктар шуут үзүлгөн. Харын-даа чаалан бооп, ол халалтын баш ууру билген чүсө дег, совхоз чап-чаа трактор алган. Онү биче сеткилдик, кежээ-кызы-мак, тузунгүр-шалыктын анык механизатор Монгуш Кызыл-оолга берип каан тур-ган. Уугу харын шапталыг эр иттирп турган, кыштагал аразынын орун үндүрүп ага-лаан.

Ичангаш Дөргүлөк деп чеге бир колаан хойну кадарын кыштаан бис. Март 7-нин эр-

тени уугу бүргө-даа өвөс, дээрин мурнуу чүгө аас, чак-мы хун алдын сарыг херел-и-биле чер кырып бузуп турган. Хат-шурган болу бөрүнни кандыг-даа — дөдөө чок. Хой-ларын хураганарын эмир-геш, үзүп, чегирин тургуу-ла-ла хун хөөрөй берген. То-руккен, хураганары уугады берген 280 баш хойну олар-лазып чорукташ, кыштаган алан ырак чөдө дагже үнү-р берди. Эжик кадары тө-рүүр чегкен хойларын өдөк чанында хунерээк чеге бе-лүп турган.

Хойлар мээске шөлөн чап-тылып ойттай берген. Хай-халан болу бөр дег билген өвөс, мен оларны-даа беле до-лай, бараалда чор мен. Бир дыннаарыма-ла, тайга ар-тында-лаа ышам, коолаан-хилдөө дааш бар, мындыг. Баштай орта-ла бийбей бар-дым. Коолаан дааш шуурган даажы чүсө-дир. Уугаган чок ила-мыла хар астен-дүв-дөп, агаары көтүрүп үнүн, дөдөргөй күштүг шуурган-даа келди! Хойларын бөдө сүр-рээ чай алманым мен. Шуур-ган хевиртен болган.

Чер бийлар, чаттыла бер-ген хойларын бадип, аалге

уугай сүрүп чорумда-ла, олар-ны күштүг шуурган алган чорупту. Кижам он хойнун ба-жын дозуп, аалге уугаар уужур-даа чок! Хойлар диги-биле дакта кактыргаш чөрүп каан. Шуурганын күштүүн чүс дээр, мен уужу шаар-чыгым. Арынге дүвү кагарга, үрүмкөк, алазын чажын турган дег, ажааннар чүсө. Мен чегкен азым дыннаан туттуган, арай деп ушпайн чор мен.

Уугаанда-ла онгучингил чегерге хар көртүктөй бер-ген. Ичангаш хойлар көртүк-ке дүлүп агаалган. Бирээни ушта тиртип каарга-ла, өскө-лү база дөш бөр. Ам менде кызыл-кый чок — көртүктөн хойлар ушта тирттар бо-ла.

Хойларын хатка-кактыр-ган бар чылдар уунда даг ар-тында аал бар чүсө. Онда ажаа таваржы берсе кыдыр болан чор мен. Ичангаш чорумда, эжик чени хатка кагыскаан деп бил-ген, дилеп чораша, арай боор-да тын чедип кези-тир. Ам ийбээ апарылас.

Чамлык чегерге көртүк-түн кылымын кижини дөмөк ортуздан. Ол аразында азын-баш, мөөн ажааннар. Халдар — мурнакчы донталы

берген. Ам хойлар шуут-ла калбаа-биле көртүктө дүшкөш турупкан. Оларын ам канчал уштур боор? Боттарымын идик-хентеринс кек-мөөн. Мен шуут турупкан мен, шигачар безин харык чок. «Ичангаш шуурганга донуп өлүр чүсө-дир аа? Ичинини бо хей ма-лы манас кылырмы ол бе?» Иланг көргүчүг бодалар башка кирип көр апарган.

Хат намаар уужур-даа чок, улам-на күштелген. Ам мыры-най чүү-даа көзүбөс, чер дээр тууду мунгаш куу-ла чүсө апарган. «Бот-даа кан-чаар... Бо хой мал-ла кончук-дур» дээн эжимини сестери хат өттүр дыннады. Ам, шы-нап-ла, дүвүрп эгелдизин, иланг шуургандан алаа үнери берге!

Сактырымга, от-даа кызаат дээн ышкан болду. Башка база көргүчүг бодал кири: «Араатан бөрүлөр өвөс ири бе?..» Ичангаш турувста дааш-чаа үнөн ышкан. Оон хенер-те чырыкылаш диге-ле, кү-чүдүг тракторун чырыган карактары көргүнчүг хат-шуурганын дүвүзүн өттүр, чоога эрипкен-бо көстүп кел-ди. «Тын алдыган!» Ичангаш бодаш, амырал бердизин.

Түрүлгүлөрдө ХХVІ бүтү чүгөтө кичи дээр, кичини чагыйчоруу дээр—ескериле көч программалыг бо иергеде бистин партиязына политиканын кол үндөсүн болуп келген болгаш болур-да. Сьездийин хүлээн алганы «1981—1985 чылдарда болгаш 1990 чылга дээр үеде СССР-да экономиктиг болгаш социал көтүдүлээнин Кол үл-данышынылар» ол принципти боттадырынгача чагырткан.

Бистин ийителгилектиг көтү-жүдөи-биле, оол социал-политиктиг болгаш култура ке-вирини чаартылганы-биле хол-баштыр коммунистер-партиза өзүп, быжылгы, каныкалч ту-рар. Т.К.Н.н Отчөт илеткелн,

партизия СЭКП-ниң ХХVІ сьездияны салган сорулга-ларын күчүсиргелге совет ийи-тиелдин утаан-болда болгаш материалдыг бүтү күштерин амыг үеде зыялдепс турар. Партия активния хураллары республикаларда, крайларда, обдастарда болуп артыкзын болгаш ам-ада болуп турар. СЭКП Т.К.Н.н Отчөт илетке-лиде болгаш сьездияны шит-терилерде айткан өндүр-чадаг сорулгаларын амыла-ралга чедикшиниктиг боттады-рар талазы-биле тодаргай кем-чегелери ол хуралдарга чу-галажып, тодаргайлап турар. Эч чугула бо темага турак-кааткан хуралдар хоорайларга,

вет кичи бүзүрүнө чедир та-нылгырлар болур. Бо амыл-га икис илеткеллик киржири — бүтү партия организация-ларынмы, уаурутку кадарлар-нымы, пропаганда-истерни, ле-кторларнымы, илеткелчилерни, иделоготуг бүтү активтия хүд-үлүг болгаш харысадалгыг хүлэстөгүс-дир.

Эш Л. И. Брежневтиң илет-келин, сьездияны еске-даа до-кументилерин партия болгаш комсомол өөредилгезиниң, ажилдыг чомкирның экономик-тиг өөредилгезиниң система-зынга ханымы-биле өөеририң-ге онза көтөңгөйиң утанды-рары негеттинги турар. Лек-ция пропагандазын, илеткелчи-

нин, ортем болгаш чотгазын-чы ителгилегиниң иделек-тиг база соуурдалгыг киржи-рин ол амыл негеп турар. Оз амыл бодамчалыг, толаргай, бүзүрелги кылдыр, партия ор-ганизацияларынмы, күш-ажы-чы коллективтерин ажил-чо-рудалгызы-биле болгаш сору-лгалары-биле сырый холбаштыр чуроттугун турар ужурут. Кампания кевирилг, чыгы-биле көөр болгаш Бү-зүеңер барым-даалар чорутку манза кан-чал-даа болдуруп болбас.

Сьездияны материаларын пропагандалаар, оол салган сорулгаларын боттадырым-че массаларын зыялдедүр та-

«Космосче маан ужудушуну-нун менза айгаймычтыг кай-гамчы кылдыр көзүндө-да, оол үндөсүннннн амычлары боттут чул турар турар: Моолдун Совет Эвилели-биле болгаш амы-дунма еске-даа со-циализмг чурттар-биле найм-ралы оол социал болгаш эко-номиктиг көтөңгүдөиңге көч-түт үзүт чедикшининиң не-чегил алырынга дузалана». Бо сөстериң чугаалаан кичи Моолдун уаусуч шериниң ка-патымы Жүзүлгилеңиң Гүр-рагча «Салют-6» станцияны бешки кол кыппажыны кежи-

кан болгаш оларны амык кос-моске бир дугар үгөн Азе-рей Леонов уткан.

Моол космопаныларын ужудушкунга белеткелиниң дугайын чугаалап тура, ол оларын тууган амычлары, шугурутуг, белиң профессия-нал мертежалыңиң дөмөгөзөн. Социализмг чурттарын кос-мосче ужудуп калкан космо-панылар шугту ужудукчу-лар, а ам болза ужудукчу өзгө, икнжер кичи утуканы аз. Гүррагча вертолетиңиң электронут дерлиңиңиң та-ламы-биле механик, Газирит

кан. Совет-моол ужудушуну-нун Моолга эртенни көтөңгүдөи-гүт салдарыг болуру, бистин уаустарымын кызы амыл-а кылганын улам быжыралар деп чүгөтө чыгыңгыг турбас деп. Б. Ширенды дөмөгөзөн. Социализмг чурттарын кос-мопанылар чүтте эртенниң болгаш уаус амыл-агынын орте-ажызы даш амыл-ап ту-рар эвес, а кайгамчыг үдүт ужу-дзулайг политиктиг со-рулганы күсүдөн турарлар деп. СЭКП-ниң ХХVІ сьездия-ны Леонид Ильич Брежневтиң чугаалааны көчүтшү.

н. Совет-мод жазуушукту
бдга эртемн жеткүзүрүн
түт салдары болуру, бистн
устарымын казы ачылд
ылган узам быгыжылд
н чүгөт чыгынг турба
н. Б. Ширендө дөмөлдө
нилистин чүтүрүнн кс
нматтылар чүтл эртемн
лган улус ачыл-агынын
ге-жын элмн ачылдпн ту
р эес, а кайгыган жазу
кур-узалыг политиктс к
агаы күтүсүн турарлар
н. СЭКНнн XVI сьездн
лс Леонид Ильич Брежнев
н күтүлгөсүн көчүт шн

дөдөгөйни депши-теги
артемендерини шилчээрини
ни бис, моод артемендер, б
ни биле чүүдугунун ту
ар бис.

Совет Эвилели кизи төрөт
теге космосе оруту ажит
ни, ол ору-биле ам алгы-а
ни чүрттарын артемендер
орун орап дег. президент
ачылчыл. Октаргайни шил
аирини эгелекчилери кос
тегу дөдөгөй кады ажилда
ылгазыни дөдөсээр бис

барыны ишпенгекчилери бо-
луш турар-дыр. Чогуумна мы-
ндаш совет эртемденнер-би-
з кады социалисттик чуртта-
ры специализациянын ботта-
ныш турары «Интероскоп»
программасы делегел эртемчи-
ни алыны шыгжамырында-
лар бижик булур, а ол мын-
да социалисттик дем каттыш-
тыргылазыны чурттарымыз-
да оруун турары табын пол-
жазыны херсангте база кий-
гизик булур.

Совет космонавтикаһының тай-
ны соруктуң Юрий Гагарин
ны артык илерди албас ми-
н. корабльның командири
мадими Джанибеков жууу-
ны мурунла чытаалар. Ол
кестери бе: Бистин бөмбүрээ-
е — узут хемчаалдык космо-
навтиктур, а оон экинжы —
бирин бугу улустары бөмбүр-
ек мөнгө турмуз, олу сал-
маарга каласчараш хөкөз-
дөмбү хузаалды бәэри даш-
ыбын чытаалар жууулу.

Н. ЖЕЛЕЗНОВ,
СЗТА-ның мөд.
Байконур космодром.

СЭТА ВОХРАШ ПИМА: КЫСКА ДЫЦНАДЫЛАР, ТАЙЫЛЫРЛАР

Ядролуг боо-чөпсөктүн талаа болгу дег делегейиниң ат-алдар нинти организациязының пре- конференциясында чутаалажып

турган турар, кыла совет мелишманын көскү ажылагандарынын, делегацияны база киргизип барган.

Даштыкы парлаганын сан мелишманын буугар алырга амал челир мөөнөттегинин жарокуг күчүз бичи делегация 15 калкыны даяр кылганга 15 калкыны кылырканга четишп.

Кырк төртөгөттегинин төртөгөтте бир-ле дуугарыла чатыпса калса, беким ыркын, амгы болган келир уени шууг чыгып калып каар аргалык болуп турар-тыр» деп, америка сенатор К. Хэмфри демдектеш. Эртемчиликтег жогундунин чегерендине хамаарыштыр массалык кузуткаашкыннын шынар таланы беле чаз, кылыг болуп дооста жаралут чексектен беким артык күнүдү чексектер

Совет космонавтикаһының тай-
ны соруктуң Юрий Гагарин
ны артык илерди албас ми-
н. корабльның командири
мадими Джанибеков жуууң
ны мурунла мугаалаң. Оң
кестери бе: Бистин бөмбүрзе-
— узут хемчаалың космо-
навтиклр, а оң экинжы
— брин бугу улустары бөмбүр-
ке мянге туруу. Ону сал-
маарга каласчараш хөвөз
булар хуаалың бэрни даш
ибын жүргүзээр жуууң.

Н. ЖЕЛЕЗНОВ,
СЗТА-ның мөд.
Байконур космодром.

Франциянын президентизи ол чагааларда кичээнгейни уг- уdurламыштыр туржуушкун- гайын херечилеп турары чегей
В Жискаро д'Эстеннин бол- ландырган. Ол болза тайбын- ну куштедиреринче болгаш боор. Чижев. «Котидьен де па-

алар солунуу мезгелери-биле алырга, чугаалжанышкылар чорун турарынын уюнуна «башкы-термин канчилер Шмидт» Европада хамаарыштыр биези политиказын уламчылар деп Боннун чуккулун Базелькан болгаш Совет Экиликкен шериг талазы-биле чырык куштерин турарын челин аалр дээр АКШ-тын чуккулун буруу шапкаа.

Душкурлук чорукту чаа-былыдарынын политиказын бийиктикте Барыи Европанын туртары боттарынын дуржуулажынал чыруу ботураннер, алыганлар америк административикни туралжы хонлоринге илги болуруга оларнын чеп-дээржери кылды-ла болду. Таа совет инкпацияларын, кылбикын болгаш депшиликте чатаг чорун дээр каалжылажылыган уламчыларынча кылгырыгын «бурунгу инкпация» улаустарын аажок чонкурлар турары база он болукталды болор.

И. ЛАПЦКИЙ.
В. МАЛЫШЕВ.
(СЭТА).

ЧОНУНУ ЧАҢГЫС
ЭПТИНИН КӨРГҮЗҮҮ

ПРОМПЕНЬ. (СЭТА). Улаа
арме-чагырганын чэр-пер
арынырга бугу Кампунгчага
тукан сонгулдаалар кампунч
устун политикти чангыс ас
тинин чыртызалаанга керт
уу, чуртта байдалым эглиш
тегинин болган оод хөгжүл
тинин туруштукун токула
чиречти болган. Чонун
туугулары—ажылтын аным
и, тараачынырын, интел
генциянын эн эки төдөлзс
ири дээр боттарынын бад
ашыккынын бээр-биле ре
сепканын барык боту чо
муула уастоктарынга бар
и.

Амгы сонгулдаалар—икат
ачалар Пол Поттун болгач
и Саринг ханым өлүкүчү
у-чурумудан чурттуг хос
ганынын соонда баштайгы
гулдаалар-дыр, мынчанга ук
гулдаалар массалык инфор
мацияны чыгарып, органдары
а кол кеткенин билдирген турун,
диз чуртка эвес, харын
агыс база аажок улуг со
ргалды хаймыктырган. Сон
даларынын алымыдан демо
краттыг буюдушт болганын

НЬЮ-ЙОРК. (СЭТА). АКШ-тын Сальвадорда болгон Латын Америкага барып шыда-
вас! деп Чаз таптыгы поли-

ника дүй эвэлдигчл директору Сидни Буз мөдөгдэнэ. Төл Америкийн улс чутгудна америк ширэг чөлөгчдэлхирин болгаш специалистирин саны көүдөл, дайныч харылтаар, боо-моогнуу, харылтаар чөксөктерин клиншир бериа турар боо-чөксөктерин болгаш чо-чөксөктерин хөмчэлдери улам өзүр орол. «Ноган Бөртүгүл» джир бакка сурагжан дэрин нөгөсгтерин баштайгы бөлү Салвадорже чорупкан деп, С. Буз чутгаалан. — Реаксичл өзү-чүрунун уадрнычтыларин хилинчөгдэринин болгаш этгеп-эриндэринин аргааринга, дэрин

БЕБРУТ (СЭТА) Поздней

КНО-ну Мурвун Ливандэ туруш куштерини туруштарини Израильлик сохсал чок халла-ханыннын уезинде боокта чок ийи бирини шериг алынганын елтерген. Ол районда быйдаль Аймык чок борук Чоулуеллиге тугаалла-аын турда КНО-ну чыниге секретари К. Вальдахым Тель-Авивтин «харыссалга чок үлд-дешкичнерини» шиттирилг туруу шакпан, делегер куште-ринге удуз чөнгөзгө, кыж-жы

дугар. Чуртун төгүлдүндө бир-
дугарында эрге-чагырга
депутаттарына
индигаттар чынуу бугуру
чугунакканы, оң херээң
олуяныккы херээңге бер-
генге кижилер болган.

Чуртун деисавккына ху-
гааы 1300 сонгулда учас-
тыгарыдан сонгуулааларын
сеннин дугайында баштай-
сан-медээлер келген. Баш-
тыгы тундурчкы барымдаа-
га, хааржактарге салып
оргон бодолткычынерин 90
чугу хуузу чыгуру деп са-
ны. Чынуу сонгуунакканы
бодолткычынерин 90
чугу хуузу бердинген. Оң чу-
гайлар улусту эрге-чагырга
кампуцияны чынууу бузу-
ны. Кампуция Улус Рес-
публикага социализмни тургу-
зууу угалашыккыны алган.

Тываның хөгжүм-шии театрының 45 чылынга Кижизидикчи улуг салдарлыг

Республиканың хөгжүм-шии театры дөртөн беш чыл дүргүзүмдө болуун көрүкчүлериң барас болуп, ажылчы чоннарның эстетиктиг болгаш угаан-бодал негизиниң хандыра дээш ажилдап турар. Чогадыкчы коллективтиң ажил-хөректиниң дугайында театрың дөртөн беш чыл болган юбилейни таварыштыр чугаалап бээрин солунуң корреспондентизи Тыва АССР-ниң культура министринин оралакчысы В. В. Оскал-оолдан билээн. Оон чугаазын моон аазаңда парладыс.

Амгы хүнүңдө нигитиле амдырадың каныг-даа таланын дугайың чугаалап тура СЭКП-ниң XXVI съездинин укур-утказы, оон шийирээм айттырларынның персонификтиг, ханымы дээш өскө-даа чүдүлгө дугайың чыгтавай барып болбас бис. Ураң чүд болгаш культура коммунисттиг нигитиле дүргүзүмүз — чаа кижиниң хөйрөттүгүнө канчаар-даа аажок улуг салдарын чедирит турары съездинин материалдарында демдегелденген. Бистин театрымыздың 45 чылы Делегейниң театр хүнү-биле кады демдегелеттинип турары оңзатай.

Нигитиле дүргүзүмдө культуразың хөйрөттүгүнө театрың улуг чүдүзү чүгү-

ла чери ээсен турар. Театр, көрүкчү-биле быжыг харылдаалыг тургаш, бодунуң чогадыкчы күжүн чедип ап турар. «Театр болгаш көрүкчү» деп чүдүлүп орнунда ам «театр — культура — көрүкчү» деп билгилештип тыптып келген. Бистин чүдүзүмүз 500 аажыг профессионал шии болгаш музыка театры барытынын ураң чүдүлүп каапка массаларга бараан болдурган. Оон көрүкчүлери — чылдың-на 115 млн. кижини чедип турар.

Тываның хөгжүм-шии театры сценга баштайгы шиилерин улуг тургускан-ла бараан туралың улуг назын-дылар көчүтүп эки билдир. Виктор Кос-оолдун, Салчак Токаның тургусканы кыска

шиилери баштайгы үелерде көрүкчүлөргө барааттынын турган. Ам көрүкчү даан, бисте тыва дылда бижиттинген шиилерден аңгыда, орус, совет болгаш даштыкы классиканың шиилерин бистин көрүкчүлери көр аргалыг апарган. 1936 чылда ажитынган театр студиязыга амгы театрың хоочуннары баштайгы билгилерин чедип ап, чоңга бараан болуп ортун эгелэнип бисте билбес кижичок. Тыва АССР-ниң болгаш РСФСР-ниң улуг артисттери Кара-кыс, Максим Музуктар, Тыва АССР-ниң алдарлыг артисти Владимир Монгалыин, Тыва АССР-ниң культуразың алдарлыг ажилдакчы Александр Лаптаң дээш өскө-даа аттарын адап болур ийик. Ол ишкеш

РСФСР-ниң алдарлыг, Тыва АССР-ниң улуг артисти Николай Олей-оолду, РСФСР-ниң алдарлыг артисттери Контгар Хүргүдест, Борис Бады-Сагаанын, Тыва АССР-ниң алдарлыг артисттери Екатерина Кенденбилди, Мария Рамзаноованы, Зоя Голубеваны дээш хөй-хөй аттарын ботуп адап болур. Чагыс өскө-даа чугаалаарга, амгы театрың чогадыкчы составында каш салгалдын артисттери дөм-биле ажилдап турар апарган.

Тыва театрың бүт кырыңга туруп, чогадыкчы өздүк-аниге оң баштайгы чылдарында Совет Эвилелинден чаадып келген режиссёр специалистер улуг ачындыны чедирген чугаажок.

Театрың сценгазыңа орус болгаш даштыкы классиканың — П. Гоголдуң «Ревизор», А. Островскийниң «Вичү чок кызы», М. Горькийниң «Васека Железнованы», В. Шекспир-

ниң «Ромео биле Джульетта», Ф. Шиллерниң «Бара сагыш болгаш ханы ынакшылы» дээш өскө-даа хөй-хөй чогааларын тургускан. В. Кос-оолдун «Хайраан-бот» деп шиини театрың репертуарыңда өрткөн бүтү чылдарда доктаамалчыл берген.

Тыва театрың сценгазыңа Октябрь революциязың улуг баштайгыны В. П. Ленинниң өвүр-хөйрини Олег Намдарааның тургусканы биске каажаңда утулдурус. Бо чылгы 45-ин сезимдэ көрүкчүлөргө чаа шиилерни театрың чогадыкчы коллективни бараалгатып, Уругтарга репертуар алаң байлаштын турарын айттыр апар. А. Гельманын «Бистер, алаанга ат салган пар...», М. Ворфоломеевниң «Көжөгелер» дээш өскө-даа чамдык эки тургускан көрүкчүлериң мактавас арга чок. Буезд чүд дээрге эки тургускан шиилер, амгы үениң чиг-

лиг темалары репертуарга үлэм аябай узурут. Көрүкчү-даа оңу манап турар, үениң негизинде даа ыңдыг.

Чогадыкчы кадрларын пдей-политиктиг хандыгының кичээлгй салыры оңзатай айттыр. Театрың ачсураа, көрүкчүлөргө салдар чедириниң кижичок бургузунуң ажалга билик ханымсалгалы, бодунга чогадыкчы негиздеги чорундан хамаарып, Режиссёр кадрларын талалыңдан эң-не хынамчалыг, билик негиздеги болуп оңзатай чүдүлүп, актерлар-биле ажилдап каш мндыг үлгүлөргө тургузар.

Ажылчы чоннарның коммунисттиг кижизидилгезинге бараан болган, Тываның хөгжүм-шии театрың чогадыкчы коллективиниң мүнүзү чаа улуг сорулгар салдырган. Ол бүгү совет уран чүдүзү дугайында СЭКП-ниң XXVI съездинин шийирлелеринде тодаргай-биле айттырган.

Частын тынжы, чыгып хүнер Тес-Хеминг карак четпес ховуларын, далайыңың эдээк белендире берген. Спортчулар бойдуңуң бо таарымчалыг үениң культуру дугайың чыгтавай барып болбас бис. Ураң чүд болгаш культура коммунисттиг нигитиле дүргүзүмүз — чаа кижиниң хөйрөттүгүнө канчаар-даа аажок улуг салдарын чедирит турары съездинин материалдарында демдегелденген. Бистин театрымыздың 45 чылы Делегейниң театр хүнү-биле кады демдегелеттинип турары оңзатай.

Нигитиле дүргүзүмдө культуразың хөйрөттүгүнө театрың улуг чүдүзү чүгү-

сандан Алексей Санчат 48-ти аткаш тилээ. О. Огур-оол алаа ийи сал чедирбей 2-ти чери ээсен. 45 салгыт А. Марчи 3-кү черде. А. Кожээ Самалгайлың Култура бажыныңа спортту кижизин ВЛКСМ Тес-Хем райком, райондуң спорткомитетте чедимчелгй организастан. Аңаа бокс секциязыңың тренери Виктор Оюнга удурткач аныктырын дээ-до, бокска көргүзүлгө солун эркен. Спортчу викторина, спорттук азы-бүрү хөйрү азы-биле эстафетаны база болган. Коллективтерин аразыңа социалисттиг чарыштын түнелелерин үндүргөн. Орта байылаң-дыл байлаңга школаның, районунуң ийи ажил-агыч чериниң, райкүсүмүнүн спортту коллективтерин болгаш хөй-хөй активни аныктыртып шаңгап мактаан.

Боолалга маргылдаама база болган. Алаа 61 адыжыг киришкен. Азыр ужуруң 50

М. ТИРЧИН.

ТЕАТРНЫҢ АМЫДЫРАЛЫНДАН

УДАВАС

Республиканың хөгжүм-шии театрың чогадыкчы коллективни Делегейниң театр хүнү болгаш театрың тургустунганда бээр 45 чыл оон күнү-ажылчы белектер-биле уткуп ап турарар. Оон тоңгарга чижээ — ыраакы Мончун-Тайга райоңга болуп эрткен театр хүнү болгаш орус бөлүктүгүн артисттериниң А. Стахорскийниң «Бүдү чүд дээш харылаар мен» (режиссёр — РСФСР-ниң алдарлыг артисти С. Ою), тыва бөлүктүгүн М. Ворфоломеевниң «Көжөгелер» (режиссёр — Тыва АССР-ниң алдарлыг артисти К. Сады) деп амгы амдыраалыг көрүскөн, билик утка-шынарлыг шиилерин көрүкчүлөргө бараалгатын.

Театр апрель айда көрүкчүлөргө чаа белектерин асылган. Орта бо хүнүңдө белектер ажилдары чоруу турар чаа

шиилер хамаарып. Чоокта чаа республиканың алдарлыг артисти деп хүндүлүг атты алган режиссёр Кад-оол Сады талантыг драматург А. Вампиловтуң студент аныктар амдыраалыңа бижээ «Алаа айың чазымда» деп аттыг пьесалогту драматизир тургустунган турар. Орус бөлүктүгүн режиссёр — Виталий Шиллер Ленинни шанаалыг лауреады В. Шукшиниң чогаалын буугаар «Эртел эрте отуп кээр» деп шиини база-ла ула-лас көргүзүр-биле кылып турар.

Аныктарың чогадыкчы өздүк-аниге сагыш салышкын — ажил үжө кичээлгй. Анык артист Чымын Ондарың шийир-патриотчу темага бижээни «730 дүннөр, хүннөр» деп шиини аныктар болуңне илгезең, оон режиссёр — анык артист Алексей Ооржак. Ук ажил театрың чогадыкчы ажилың көскү хөректин бо-лур.

Артистниң отчөдү

Тыва АССР-ниң алдарлыг артисти Екатерина Кенденбил — көрүкчүлөргө ынак артисттериниң бирээзи. Оон А. Островскийниң «Чачымында» Катерина, А. Арбузовуң «Иркутскиге болгаш төгүзүмдө» Вильма болгаш өскө-даа оң-оң өвүр-хөйрөни көрүкчүлөргө чүдүлүп чүдүлүп турар. Хоочун артистниң чогадыкчы отчөдүн эрттирген солун болган. Артистниң ажил-амдыраалы-биле көрүкчүлөргө театрың кол режиссёр — РСФСР-ниң алдарлыг артисти С. Ою тавыштырган. Театрга чыгытанып ынак артисттерин айттырлар салып, оон моон солгааргы планнарын билги апарган.

Чыгытанып М. Ворфоломеевниң «Көжөгелер» деп шиини сонугуран көргөн болган Е. Кенденбилдиң ойың турар.

ШЕВЕРЛЕР ЦЕХТЕРИ

Хөгжүм-шии театрың кол-лективинде муракчы кижилер кайы хөй. Чаа шииң салым-чолу, чедимчиликтер режиссёрлар, артистер, чурукчулардан аңгыда, дыка хөй өскө ажил-дакчылардан база хамаарып. Биринчиси кылдыр шеверлерин — даярныкчыларын, чазыныкчыларын цехтерин чугаалап болур. Ол цехтерин ажилдакчылар чогадыкчы, билдиргич ажилдап, боттарың мурунда салдыган сорулгарлар ач сеткилди күтүсөдү, коллективтиң хүндүк-лени чаалап алган.

Даярныкчы цехиниң эргелекчи Н. Ткаченко хөй чылдарда ажилдап келген. Оон дузалакчылары — Т. Саг, Н. Кураева. Цехтиң эвээш-даа болза найыралыг коллективни шии бүдүзүлүп маалыраарың ой-шаанда хөйрөң, чурукчуларын эскерттир буугаар нарын ажилдарын кылып турар. Эң маалыгы шаңгалыг үелериниң цехтерин ол дээр бижиле, даярныкчы белек мергенчилер болгаш Даярныкчылар хаанга үлүң мактадыг күтүсөдү келген.

Чазыныкчылар цехи база-ла муракчы цех. Оон эргелекчиси Н. Давыдов оон ажилда дөрт чыл ажилдап, мергенчилер биле келген кадр. А чурукчу-макетчи Э. Музук аңа оон ажил чыл ажилдап турар. Оларын дузалакчы Н. Лаптар. Бо цехке аңа-ла бөдүрү чазыныкчы ажилдары эвээ, а уран-шевер, тынчтыр-сагын-гыр чорук негизинер.

Ук цехтерин таарымчалыг ажилдарыңа тускай персонификт мастерлар хөй. Билдир мастерлар театрың аңа-ла ажилдап кыр-бей турары — дузалап ажил-

агыл бажының чаа тудуу-ла планнаттыган. Тудуула доостурун четтирбей манап турар бис.

ЧЕМОКОВА

Бо хүнүңдө Чемерова коорайга Чоён болган Барыш Сибирякниң театрларын. Барыш аразыңың чогадыкчы конференциясы болуп эртер. Ол дөңсөөлөрүн театрларын талалыңда СЭКП-ниң XXVI съездинин шийирлелерин болгаш көрүкчүлөргө ийди-эстетиктиг кижизидилгезин талалыңда Сибирь театрының сорулгалары деп айттыртып чугаалаар. Оон конференцияда бистин театрың талалың — театрың кол режиссёр С. Ою, орус бөлүктүң кол режиссёр В. Шиллер, чогаал кезээниң эргелекчи В. Серен-оол, режиссёр К. Сады киржиң турарлар.

ЧУРУКТАДА: А. Гельманын «Бистер, алаанга ат салган пар...» деп шииңизин чоокта чаа тургусканы, М. Ворфоломеевниң «Көжөгелер» деп шииңизин көргүзүп.

ЧАШТАРГА

Соолгу чылдарда анык көрүкчүлөргө эдэртен шийирлел театр кичээлгй салып келген. Оон бирээзинге сорулгалың совет чогаалчы Сергей Михалковтуң «Уш хааным» деп хөгжүм-шии тавышын хамаарып. Оон — садик назымы болган эге классиканың өреникчиликтерин таарымчалыг чугаалап. Оун орус-даа, тыва-даа чылдарда ойнал турар. Хөйрөң апарганда орус, тыва ийи бөдүк аңгы-аңгы-даа ойнал бээр. Тургускан режиссёр — Людмила Бузина.

С. Михалковтуң «Уш хааным» орус бөлүктүң артисттери Улуг-Хем районун анык көрүкчүлөргө ойнал турары — театрың школаларың чакым дышталыңа аңа-ла болза.

Агаар

Кызылдың агаар станциязың мезээни буугаар анык, бөгүн республикага бүтүр, азыр, чамдык черлерге бис-кан хар чазар. Муруну-барың чүк угаанымыңың хаттын дүргөниң секундда 5—10 метр чедер. Агаарың температурасы 2—3 градус соок болур. Кызылга эл бир буугаар, чаага, барың чүк угаанымыңың хаттын дүргөниң секундда 5—10 метр чедер. Агаарың температурасы 0—1 градус соок болур.

ӨӨРЕНИРИНЧЕ ЧАЛАП ТУР

Красноярск хоорайыңың № 2 ортумак профессионал-техниктиг училищези (хемчилер белектер) 1981-1982 өөреникчи чымыда сургуулар чым турар. Енисейин Ленин өреникчи хем парокхостовуңа ажилдап дараазында тускай эртемниң үнелеш белектер турар: 8 класс доосканыңары (өөренип хуузазың 3 чыл) башкарыкчы-мотористтерге өөренип, 15,5 харлыг оолдарың хүлэң алың. 10 класс доосканыңары (өөренип хуузазың 1 чыл) башкарыкчы-мотористтерге, суднооператорларга, радио-операторларга, суднооператор-септектик дузалакчыга өөренип. 17,5 харлыг оолдарың хүлэң алың. 8 класс дооскан, училищеге киргештир болгаш суднооператор-септектик — дузалакчыга өөренирлерин хүлэң үш каттап чедер, флоттук форма хем-биле хамаарып. Училищеге тускайлаштырган кабинеттерин, лабораторияларын, слесарь ажилдары кылдыр мастерскаяларын, спортчу комплекстин, чагайлыг тугутуңа объективтерин, столовалыг, клубту. Училищеге техниктиг чогаалдыгың, бот-тынныг уран чүдүлүп бөлүмүң болгаш спортчу секциялар (хоккейин, хаандын, хостуг хөрүштүн, бокстуң) ажилдап турар.

ТЫВА АССР-НИН ИШТИК ХӨРЕКТЕР МИНИСТЕРСТВОЗ ССР-НИН ИХМ-НИН ДЭДИИ БОЛГАШ ОРТУМАК ӨӨРЕНИКЧИ ЧЕРЛЕРНИҢ КУРСАНТЫЛАР ЧЫП ТУРАП.

Дээш школалар өөренир-ши, хуузазың да, а ортумак өөреникчи черлерге — ийи чыл. ИХМ организацыга ажилдап өөреникчи дээш болгаш ортумак өөреникчи специалистерни школа белектер турар. ССР-ниң ИХМ-нин Омскиде дээш школалар болгаш Иркутскиниң өрт-техниктиг училищезинге 30 хар чедир назымы, Совет Армияга ала-баш эрттирген, эрттирген-даа, ортумак өөреникчи, кадыкчылык байламы дөңсөө ИХМ организацыга ажилдап болур өк кижилерин хүлээп алыр. Кирерини шыгалааларын чедимчилер дугаага болгаш үстүңдө айткан өөреникчи черлерин аныктыртып кылдыр хүлээп алырлар. Совет Армияга ала-баш эрттирген хостар. Волгоградтын, Горькийниң, Рязаньниң, Хабаровскиниң дээш школаларың, а оң ийиң Новоосибирскиниң, Оренду, Воронежниң, Елабуганың, Барнаулуң, Саратовтуң ортумак школаларың үстүңдө айткан негизделерге таарып, шийир алабын эрттирген өк кижилерин хүлээп алыр. Школаларга кирип турарлар конкурстук шыгалаалар дугаага: орус дыла болгаш литературага (бижмел болгаш аас-биле), ССР төгүзүңге, даштыкы дылга (чүгө дээш школаларга кирерлер), а Иркутскиниң өрт-техниктиг училищезинге кирерлер ССР төгүзүңуң ортуңа математикага (аас-биле) дугаар. Дээш өөреникчи черлерге кирерин күтүрүн 1981 чылдың апрель 30-ге чедир, а ортумак школаларга өөренирлер күтүрүн май 30-ге чедир милиция комиссиязы эртерин биле Тыва АССР-ниң ИХМ-ниң кадрлар килдизинге келер болгаш дараазында документи-лерин алаар: кадыкчылык дугайында эңил справканы, ортумак өртемниң дугайында аттестат (болу-биле), шийир биле азы кир бижиктин хөректел, бөдүлүг болгаш партия-комсомол характеристиказы (сөөлү ажилдап азы өөренип турган черинден). 344 хемчээлгй бот чокта тиргиттирэн 3 фоточурук, СЭКП азы ВЛКСМ хооронунуң, райкомунуң өөреникчи биле ортуңа бижик. Кирерини экзаменилер дугаага-биле Тыва АССР-ниң ИХМ-ниң кадрлар килдизинден бижик алган кижилерге Кызыл коорайда өөреникчи чериниң гуар черинге чедир баары болгаш дээр келериле халас. Кокур өртемниң дугаага аныктыр кылдыр хүлээп алыр болгаш халас алы-чөм-биле, хөм-биле болгаш шийирлиг чуртталга бажың-биле хамаарып. Оон аңгыда айла 49 рубль етпешде бээр. Айттырлары Тыва АССР-ниң ИХМ-ниң кадрлар килдизинден чорутар. № 204 кабинет, телефоны: 2-10-71, 99-23-88.

ОЗАЛ-ОНДАК БОЛДУРБАС ДЭЭШ

Час дүшкөн. Хемнер дөжү улаас болуп агаар. Ичтеш сугта озал-ондак болдур-базыңың хемчеглерин баш улап чорудары чүгүзү. Ол талалың-биле чорудар хемчеглерин сугта дүшкөн камгалаар район чөвүлели ажилдап кылгаш, планын тургускан. Ол айттыртып чугаалап көрүп тура, чөвүлел өрткөн чылда ажилды түндүз.

Иптинил-биле чөвүлелдин ачылдында чедир шийирлел-тигмаан айттырлар эвээш эвээ. Чижээ, район девискээринде хемге эштинге таарымчалыг чөвүлел тургустунмаан. Камгалал посту ажилы негизде дүштүр тургустун келген. Сугта озал-ондак болдурбазың, оун чылдагың көрүскөн көскү агитаторың районда тургусканы негизде ыракта дүшүсө. 1980 чылда район девискээринге анык-бүрү чылдагалар-биле сугта озал-ондак болганың амы-тынның өскүлүңарың саны чурттакчы чоңга хамаарыштыр алыр болза, хөй болуп турар.

Сугта дүшкөн камгалал чөвүлел үстүңдө чүдүлгөни оо-

ренип көргөн, район девискээринде бөдүрүлгөргө, алаан-организацияларга, ажил-агылдарга сугта дүшкөн камгалалыңың эге организацияларын четчелеп тургускан. Бо чылдың мартын эге хонуктарында хемге башкарыкчыларын билгиле билдир курстар ажилдап агаар. Оон-биле кады район девискээринде хууда хемге ажиллап турар кижилерин, алаан-организацияларын бөдүрүлгөни чөвүлелдин келжигинери чорудуп турар-бо чүгүзү айттырлар биле кады Чаа Шагаан-Аршынның тургустунуң таланыңа хаагыл аштыр бассейни тургустун деп айттыртып чугаалап көрүп турар бис. Бир эвээ ук бассейниң тургустунга болза, улуг-даа, бие-даа кижилерин эштин өөренирлерин аргазың тургустунуп келери чугаажок. Сугта дүшкөн камгалал район чөвүлели үстүңдө хемчеглерин амыдырла ботландыр-башаан, хемчегге озал-ондак болдурбазың халынар.

К. ОШАРОВ, сугта дүшкөн камгалал чөвүлелдин дугаагы. Улуг-Хем район.

КОНКУРСТАРНЫ ЭРТТИРИП...

«Сут-Хөл» совхозтуң дирекциясы, парток, профсоюз комитети, бот-башкарылгалы хөй-инити организацияларын ажил-агылдың девискээринге транспорт озал-ондак болдур-базың айттыртып шыгын кичээлгй алган болгаш ол талалың-биле толарга хемчеглерин ач чорудуп турар. Чижээ, совхозтуң чолдочылары, ийи, механизаторларын орук шимчээшкениң дүрүмүңер оорандылар конкурстарын организастары чачыл апарган. Билдир конкурсу совхозтуң Културга бажыңыңа чокта чаа болуп эркен. Оон кижилерин — чолдочылар, механизаторлар болгаш транспорт башкарыңа чаа өөренип чоруп аныктар алаа орук шимчээшкениң дүрүмүңе билгиле илгешкен. Бо конкурсу илангыңа арга-дуржулазы эвээш анык чолдочыларга өрөдигил болган. Ол кижээ чүгө транспорт башкарып килжиргө эвээ, а орук шимчээшкениң база бир чок килжиргө чадат килжиргө.

Б. САТ, хөй-инити автоинспектор. Чоён-Хемик район.

ажыктыг болган. Сут-Аксы ортумак школалык өөреникчилерге орук шимчээшкениң дүрүмүңер өөренир эки тургускан. Башкы Х. С. Олар ол ажилды билдиргүдүрүлгө, өөреникчилерге орук шимчээшкениң дүрүмүңер талалың биле ханы билгиле берип турар. Оон түнелде үстүк классларын чамдык өөреникчилер транспорт башкарыңа хандыкшып, чолдочыныч мергенчилер чедип алыр белектерин турарар. Чоён-Хемик районунуң иштин деректер килдизин ИХМ ажилдакчылар совхозка доктаамал көзү тур болгаш чолдочылар, механизаторлар ортуңуңа тайлалы ажилы бөгү эвээ тургускан. Совхозтуң девискээринде транспорт шимчээшкениң байламы түнел, эки ажилды чолдочылар олар шаңгап-мактал турарлар.

Редатор В. С. ШАРАВИН

телевидение

МАРТ 25-ТЕ БИРГИ ПРОГРАММА

МОСКВАДАН 8.00—«Уе». Информастыг программа. 8.40—Эртенги суза шимчээшкени. 9.05—«Чажыг обком ажилдап тур». Хөй сериалы уран-чечен фильм. 2-ти сериалы. —«Улуг отряд». 10.20—12.00—Чапсар.

КЫЗЫЛДАН 12.00—«Орус дымы өөренип тур бис». Телехөңөл 12.15—14.30 — Чапсар.

МОСКВАДАН 14.30—Медээлер. 14.50—«Моол-биле ужуражыла». Кинопрограмма. 15.50—«Шымыла школазы». 16.50—«Горький харылаар». 16.50—«Орус чугаа». 16.50—Уругтарга фильм. «Ийи чымы, ийи классы Иван Семеновуң амыдыралың уш чартык хүн». Уран-чечен фильм. 18.15—«Кижик болгаш хойлу». 18.45—Бөгүн делегейде. 19.00—«Ажык чугаа». СЭКП-ниң XXVI съездинин делегалы, СЭКП ТК-нын кежигуну В. А. Златовуң удурткан бригаданың дымдыгага киржи. 19.45—«Чажыг обком ажилдап тур». Хөй се-

риялыг уран-чечен фильм. 3-кү сериалы—«Партизаның». 21.00—«Уе». Информастыг программа.

КЫЗЫЛДАН 21.35—«СЭКП-ниң XXVI съездинин шийирлелери — амдыралга». Дамчылдыг. 22.05—22.30 — Телемдээлэр. 22.45—«Ырал турар раковина». Документалдыг телефильм. 23.00—Футболга ССР чемпионы. «Динамо» (Москва). 2-ти уругу. 23.45—«Бийик-биле-даа, хирээ-биле-даа». Документалдыг фильм. 00.00—01.00—Мичил хөккее ССР чемпионы. Түнел оюн. «Енисей» (Красноярск) — «Болитик» (Шея). 2-ти ужуражыла. «Олимп» спорт комплексинден дамчылдыг.

ИЙИГИ ПРОГРАММА 19.00—«Анык ленинчилер». 19.30—«Бис база-ла Спасскын бис». Фильм-концерт. 20.00 — «Горькийни өлүгү — Андреева». Документалдыг фильм. 21.00—«Флуераш». Фильм-концерт.

МОСКВАДАН 21.35—22.30—«Ыры биле кижиги тудуш».

Редакцияның адреси